

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การอ่านเป็นทักษะทางภาษาด้านการรับรู้ที่สำคัญและเป็นวิธีการหาความรู้และความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้นั้นมาใช้แก้ปัญหาและปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะในปัจจุบันการอ่านมีความจำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างมาก เพราะโลกปัจจุบันมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวัตถุ วิทยาการ เทคโนโลยี และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่ผ่านทางระบบอินเทอร์เน็ตจึงจำเป็นต้องใช้การอ่านในการสื่อสาร เพื่อให้สามารถติดตามความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าต่าง ๆ ได้ทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ การอ่านจึงทำให้มนุษย์ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ เกิดความคิดกว้างไกล นำมาซึ่งความฉลาดรอบรู้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตทั้งยังเป็น การพักผ่อนในยามว่างทำให้เกิดความเพลิดเพลินในจิตใจ

ในด้านการศึกษา การอ่านยังเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดของการแสวงหาความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน และมีความจำเป็นต่อการเรียนในทุกระดับ การจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาถือได้ว่าการอ่านเป็นหัวใจของการจัดกิจกรรมทั้งหลาย เนื่องจากกิจกรรมในโรงเรียนประมาณร้อยละ 80-90 ต้องอาศัยการอ่านเป็นสำคัญ (Strang, McCollough & Traxler, 1961 อ้างถึงใน สุจิตรา ศรีนวล, 2533) ดังนั้นความก้าวหน้าทางด้านวิชาการของนักเรียนจึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการอ่านให้เกิดการเรียนรู้ ผู้ที่มีความสามารถในการอ่านสูงย่อม ได้รับความรู้และประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่าผู้ที่ด้อยความสามารถในการอ่านและด้านนักเรียนมีความสามารถในการอ่านดีแล้วการเรียนวิชาอื่น ๆ ก็จะเกิดผลดีไปด้วย ทั้งนี้เพราะความสามารถในการอ่านมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาอื่น ๆ จากการวิจัยหลายเรื่องพบว่านักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูงจะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาอื่นสูงตามไปด้วย เป็นต้นว่า วิชาภาษาไทย สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์

เนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการสื่อความหมายของความคิด อารมณ์ และความรู้สึกต่าง ๆ ซึ่งผู้เขียนถ่ายทอดไปยังผู้อ่าน การอ่านจึงเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดและความสามารถในการทำความเข้าใจในสารที่สื่อ และตีความสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อความหมายให้ได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ผู้เขียนแสดงออกมาทางข้อความนั้น (White, 1981) ดังนั้นการอ่านจึงประกอบไปด้วยการสื่อสารและการเข้าใจความหมาย ถ้ามีความเข้าใจอย่างแจ่มแจ้งแล้วจะทำให้ผู้อ่านสามารถรวบรวมความคิดจากสิ่งที่อ่านได้และสามารถแสดงความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้

(Miller, 1972) ทักษะการทำความเข้าใจในสิ่งที่อ่านเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอ่าน เพราะการอ่านที่ปราศจากความเข้าใจ หรือเมื่ออ่านข้อความใดแล้วไม่เข้าใจอะไรเลย ถือว่าความสามารถในการอ่านยังไม่เกิดขึ้น (นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 28)

ความเข้าใจในการอ่านเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการศึกษา ในการอ่านทุกระดับตั้งแต่ระยะเริ่มต้นผู้อ่านต้องอ่านอย่างมีความเข้าใจ ถ้านักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างถูกต้องก็จะได้รับความรู้จากการอ่านอย่างเต็มที่ นักเรียนที่มีความเข้าใจในการอ่านสูงจะสามารถอ่านหนังสือ ตำรา ตลอดจนข้อความต่าง ๆ ได้ดี มีความเข้าใจถูกต้องรวดเร็ว (สุพิมพ์ ศรีวรพันธ์สกุล, 2531) จึงกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการอ่านก็คือความเข้าใจ

ถึงแม้ว่าปัจจุบันหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยได้เปลี่ยนแนวคิดการสอนภาษาไทยไปจากเดิมคือ ไม่เน้นการอ่านออกเขียนได้เพียงอย่างเดียวแต่มุ่งเน้นการสอนภาษาไทยในฐานะเครื่องมือของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้มาใช้พัฒนาตนเองและพัฒนาความคิด โดยสาระการอ่านได้กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 3 ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ว่าจะต้องสามารถอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ อ่านได้เร็ว เกิดความเข้าใจในการอ่าน แล้วถ่ายทอดความรู้ ความคิดจากการอ่านไปใช้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้ (กรมวิชาการ, 2544) แต่จากการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับประเทศ คะแนนการสอบวัดผลความถนัดทางการเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปีการศึกษา 2546 วิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั่วประเทศ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 53.98 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้วเขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.39 มีผลสอดคล้องกับผลการประเมินสมรรถภาพด้านการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2546 และภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว โดยใช้แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านแบบปรนัยที่ปรับปรุงมาจากงานวิจัยของ นิตยา พลคงน้อย (2540) จำนวน 40 ข้อ คะแนนเต็ม 40 คะแนน พบว่านักเรียนสามารถทำคะแนนได้โดยเฉลี่ยร้อยละ 32.50 และ 37.50 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่น่าพอใจ จึงแสดงว่านักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ส่วนใหญ่อ่านแล้วไม่เข้าใจเรื่องราวได้ดีเท่าที่ควร

การที่นักเรียนไม่ประสบความสำเร็จในการอ่านนั้น สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะไม่มีความรู้ในเรื่องที่อ่านมากพอที่จะเป็นพื้นฐานในการรับรู้ข้อมูลใหม่ หรือความรู้เดิมที่มีอยู่ไม่ได้รับการกระตุ้น นักเรียนจึงไม่สามารถนำข้อมูลใหม่ไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมได้ และจากความหมายของการอ่านที่ว่า การอ่านเป็นกระบวนการทางความคิดที่จะต้องทำความเข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ที่

ผ่านสายตาเข้าสู่สมอง โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมที่มีอยู่มาช่วยให้ความหมายของสัญลักษณ์ที่มองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้น และสามารถเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ (เสาวลักษณ์ รัตนวิรัช, 2534) ดังนั้นครูจึงควรจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ในการสร้างความหมายจากสิ่งที่อ่านรู้จักตีความหมายจากสิ่งที่อ่านโดยใช้ประสบการณ์ของตนเองให้มากที่สุด

การอ่านและการที่จะรู้ความหมายของสิ่งที่อ่าน เป็นกระบวนการที่ขึ้นอยู่กับตัวผู้อ่านเอง ผู้อ่านจะได้ความคิดจากเรื่องที่อ่าน ไม่ใช่การรู้ความหมายจากตัวอักษร เนื่องจากผู้อ่านแต่ละคนต่างก็มีความรู้ ประสบการณ์ โลกทัศน์และความรู้เดิมที่แตกต่างกันออกไป สิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ จากแนวคิดเรื่องโครงสร้างของความรู้ นักจิตวิทยา กลุ่มปัญญานิยมได้ตั้งทฤษฎีขึ้นคือ "Schema Theory" ตามหลักการของทฤษฎีนี้ถือว่า ทั้งผู้อ่านและผู้เขียนต่างก็มีโครงสร้างของความรู้เป็นส่วนสำคัญในการเรียนรู้ งานเขียนเป็นตัวแทนโครงสร้างความรู้ของผู้เขียน ถ้าโครงสร้างความรู้ของผู้อ่านและผู้เขียนต่างกันอย่างทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน นอกจากนี้โครงสร้างของความรู้ยังมีความหมายรวมไปถึงลักษณะโครงสร้างของงานเขียนประเภทต่าง ๆ เช่น นิทาน นิยาย บทบรรยาย เป็นต้น ลักษณะโครงสร้างภายในของงานเขียนแต่ละประเภทจะแตกต่างกันออกไป แล้วแต่ว่าผู้เขียนจะต้องการสื่อความหมายอะไรเป็นสำคัญ และโครงสร้างหรือการเรียบเรียงเนื้อหาของงานเขียน ย่อมจะมีอิทธิพลต่อการอ่านด้วย (อภิรดี ทักทิก, 2538, หน้า 3)

ความรู้ในเรื่องโครงสร้างหรือรูปแบบในการเรียบเรียงข้อความจะมีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทอ่านได้เป็นอย่างดี รวมทั้งสามารถจดจำและระลึกเรื่องราวที่ได้อ่านภายหลังได้อีก (Carrell, 1984) โครงสร้างของข้อความที่อ่านก็คือ โครงสร้างหรือรูปแบบที่ผู้เขียนใช้ในการเรียบเรียงความคิด แล้วนำเสนอออกมาอย่างมีจุดหมายเป็นการจัดเรียงรายละเอียดของเรื่องราวให้เหมาะสมกับโครงร่างของเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะแตกต่างกันออกไปตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียน แต่ละโครงสร้างจะมีการแสดงคำชี้หรือคำสัญญาณที่ผู้เขียนกำหนดไว้ ทำให้แต่ละโครงสร้างข้อเขียนมีความชัดเจน

โครงสร้างข้อเขียนที่พบในบทอ่านต่าง ๆ แบ่งได้เป็น ข้อเขียนเชิงบรรยาย ข้อเขียนเชิงเปรียบเทียบ ข้อเขียนเชิงลำดับความ ข้อเขียนเชิงเหตุผล และข้อเขียนเชิงปัญหาและข้อแก้ไข (Bartlett, 1986) ข้อความในบทอ่านแต่ละประเภทต่างก็มีความต่อเนื่องระหว่างใจความสำคัญต่าง ๆ ทั้งใจความหลักและใจความรอง ถ้าผู้อ่านรู้โครงสร้างความคิดของผู้เขียนที่เสนอไว้ในบทอ่าน ทั้งความคิดหลักและความคิดรอง รวมทั้งบอกได้ว่าบทอ่านนั้นเป็นข้อความประเภทใดจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจในสิ่งที่อ่านได้มากขึ้น

เมื่อมีความแตกต่างของโครงสร้างข้อเขียน ดังนั้น ครูผู้สอนจึงควรหาบทอ่านที่มีเนื้อหาหลากหลายมาใช้ในการสอนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถใช้และเข้าใจโครงสร้างข้อเขียนต่าง ๆ ได้และจดจำข้อมูลที่อ่านได้มากขึ้น

เนื่องจากการอ่านเป็นเรื่องของการสร้างมโนภาพจากตัวหนังสือให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้เร็วที่สุด ถ้าหากเห็นภาพได้เร็วเท่าใดก็จะทำให้อ่านได้เข้าใจเร็วขึ้นเท่านั้น ในการสอนอ่าน ครูจึงควรทำสิ่งที่อ่านให้เป็นรูปธรรมให้มากที่สุด การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสดูภาพหรือทำแผนผังประกอบการอ่านจะทำให้มีความเข้าใจในบทอ่านดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Slater and Piche (1985) ที่ทำการศึกษาถึงผลการสอนให้นักเรียนระดับ 9 รู้จักโครงสร้างข้อเขียน ระหว่างกลุ่มที่ใช้แผนผังแสดงโครงสร้างของเรื่องและไม่ใช้แผนผัง พบว่า การใช้โครงสร้างข้อเขียนและแผนผังในการอ่านทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทอ่านได้ง่ายขึ้น

Baumann (1987) ได้กล่าวถึงการทำแผนภาพโครงเรื่องโยงความสัมพันธ์ในบทอ่านว่า เปรียบเสมือนแผนที่เดินทางที่นักขับรถใช้เพื่อเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง การทำแผนภาพโครงเรื่องจะนำผู้อ่านจากจุดเริ่มต้นของเรื่องไปจนถึงตอนจบของเรื่องและยังทำให้เห็นโครงร่างของเรื่องด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องอีกด้วย

การสร้างแผนภาพโครงเรื่องสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่ถือว่ารูปแบบใดถูกต้องที่สุด แต่สิ่งที่สำคัญก็คือความสัมพันธ์ของความหมายในแผนภาพจะต้องสอดคล้องกับบทอ่าน ซึ่งรูปแบบของการสร้างแผนภาพโครงเรื่องจะขึ้นอยู่กับโครงสร้างข้อเขียนที่ใช้ในบทอ่านนั้น เมื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้โครงร่างของข้อเขียนประเภทต่าง ๆ แล้ว และให้ผู้เรียนได้สร้างแผนภาพโครงเรื่องจากบทอ่านโดยให้มีรูปแบบตรงกับประเภทของบทอ่านจะช่วยให้ นักเรียน เข้าใจบทอ่านได้ง่ายขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าว ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยที่ต้องการให้นักเรียนมีความสามารถเข้าใจในบทอ่านได้ดี จะต้องสร้างและพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นแบบแผนในการฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียน

สื่อการเรียนการสอนที่จะช่วยแก้ไขข้อบกพร่องการอ่านในใจของนักเรียนได้ดีประเภทหนึ่งคือ แบบฝึกเพราะแบบฝึกเป็นสื่อที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ได้ฝึกทักษะเพิ่มเติมจากเนื้อหาและตัวอย่างที่ครูเป็นผู้แนะนำ การจัดทำมีการเลือกสรรข้อความและเรื่องที่น่าสนใจอย่างมีความหมาย และเป็นสิ่งที่พบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวันเหมาะสมกับวัย โดยคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและพัฒนาการของนักเรียน นอกจากนั้นยังมีการลำดับขั้นทักษะที่ต้องการฝึกตามลำดับขั้นการเรียนรู้โดยเริ่มจากทักษะที่ง่ายไปหาทักษะที่ยาก มีการเสริมแรงและให้ข้อมูลย้อนกลับทำให้ผู้เรียนมีกำลังใจ มีความสนใจ มีความกระตือรือร้นสนุกสนานและมีความต้องการที่จะฝึกโดยไม่เบื่อหน่าย มีทักษะความชำนาญมากยิ่งขึ้น อันส่งผลให้การเรียนการสอนพัฒนาดีขึ้น

ด้วยแนวคิดและเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการสร้างชุดฝึกทักษะการอ่าน เพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อใช้เสริม การสอนของครู และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนอ่านให้มีประสิทธิภาพและ บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น ม.1-ม.3 ว่าให้ใช้แผนภาพโครงเรื่องหรือ แผนภาพความคิดมาพัฒนาความสามารถในการอ่าน และใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และ ความคิดที่สามารถนำไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหาและสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้ชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อใช้สำหรับเสริมการสอนของครู
2. เป็นแนวทางในการสร้างและใช้ชุดฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อการเข้าใจ ความสำหรับครูผู้สอน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 8 ห้องเรียน รวม 320 คน

เหตุผลที่ผู้วิจัยใช้ในการเลือกโรงเรียนตาพระยาเป็นสถานศึกษาเพื่อทำการวิจัย เนื่องจาก

- 1.1 นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนตาพระยามีผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนวิชาภาษาไทยโดยเฉพาะด้านทักษะการอ่าน เพื่อความเข้าใจในป้การศึกษาที่ผ่านมาอยู่ใน เกณฑ์ต่ำ

1.2 เป็นสถานศึกษานำร่องในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของจังหวัดสระแก้วที่ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย และทดลองใช้ชุดฝึกทักษะการอ่าน เพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1.3 เป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยทำงานอยู่จึงสามารถควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนต่างๆ ได้

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 โรงเรียนตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว จำนวน 40 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จากจำนวนห้องเรียนทั้งหมด 8 ห้อง ซึ่งห้องเรียนที่สุ่มมาทำการทดลองมีคุณลักษณะของนักเรียนที่คล้อยกันทั้งเด็กเก่ง ปานกลางและอ่อน โดยดูจากผลการเรียน ในภาคการศึกษาที่ผ่านมาซึ่งมีลักษณะเป็นตัวเด่นของกลุ่มนักเรียนส่วนใหญ่โดยทั่วไป

3. บทอ่านที่ใช้ในการทดลองนั้นเป็นบทอ่านที่คัดเลือกมาจาก หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร สารานุกรม หนังสือเรียนและหนังสือต่าง ๆ ที่ให้ความรู้และเหมาะสมสำหรับเยาวชน มีโครงสร้างการเขียนจำแนกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทบรรยาย ประเภทเปรียบเทียบ ประเภทลำดับความ ประเภทเหตุ-ผล และประเภทปัญหาและข้อแก้ไข

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 10 คาบ คาบละ 60 นาที

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการสร้างชุดฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนภาพโครงเรื่อง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดของทฤษฎีและหลักการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful Learning) ของ Ausubel (1963 อ้างถึงใน สุรางค์ โคว์ตระกูล, 2541) ซึ่งมีหลักการของทฤษฎี ดังนี้

1.1 สิ่งที่คุณเรียนจะต้องเรียนรู้จะต้องมีความหมาย ซึ่งหมายความว่าต้องเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้และเก็บไว้ในโครงสร้างสติปัญญา

1.2 ผู้เรียนจะต้องมีประสบการณ์และมีความคิดที่จะเชื่อมโยงหรือจัดกลุ่มสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ให้สัมพันธ์กับความรู้หรือสิ่งที่เรียนรู้เก่า

1.3 ผู้สอนควรจัดเรียงเรียงข้อมูลที่ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ ออกเป็นหมวดหมู่ หรือเป็นหลักกว้าง ๆ ก่อนที่นักเรียนจะเรียนความรู้ใหม่

1.4 ผู้สอนควรแบ่งบทเรียนออกเป็นหัวข้อที่สำคัญ ๆ หากมีความคิดรวบยอดใหม่ที่สำคัญเกี่ยวกับหัวข้อที่จะเรียนรู้ใหม่ควรจะอธิบายให้ผู้เรียนทราบก่อนที่จะสอนหน่วยการเรียนรู้ใหม่นั้น

2. แนวคิดทฤษฎีของสกีมา (Schema Theory) ที่เน้นการเข้าใจโครงสร้างของข้อเขียนประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้มีส่วนช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทอ่านได้ง่ายขึ้น รวมทั้งสามารถจดจำและระลึกเรื่องราวที่อ่านได้อ่านได้อีก (Richard, 1993)

3. แนวคิดเกี่ยวกับแผนภาพโครงเรื่อง การสร้างแผนภาพโครงเรื่องจากบทอ่านจะสามารถสร้างความเข้าใจในการอ่านได้ (นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 86) เนื่องจากการอ่านเป็นเรื่องของการสร้างมโนภาพจากตัวหนังสือให้เกิดเป็นรูปธรรมให้ได้เร็วที่สุด ถ้าผู้อ่านสร้างภาพความคิดได้เร็วก็จะเข้าใจเรื่องที่อ่านได้เร็วตามไปด้วย การทำแผนภาพโครงเรื่องเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นความสัมพันธ์ของข้อความต่าง ๆ ที่ประกอบกันเป็นบทอ่านได้ชัดเจนขึ้น โดยการจัดรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ของเรื่องให้เป็นกลุ่ม ๆ ตามหัวข้อแล้วแยกข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องหรือไม่สำคัญออกไป การฝึกทำแผนภาพโครงเรื่องจะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการคิดและรู้หลักในการจับประเด็นความคิดหลักและความคิดรองของเรื่องได้ ช่วยให้นักเรียนสามารถสรุปเรื่องได้ระบุนรายละเอียดของเรื่องได้ ทำให้เข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้ง่ายขึ้น (Baumann, 1987)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การอ่านเพื่อความเข้าใจ หมายถึง การที่นักเรียนอ่านบทอ่านประเภทต่าง ๆ แล้วสามารถจับใจความ ดีความ สรุปความ วิเคราะห์และประเมินค่าเรื่องที่อ่านได้ โดยดูจากคะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

2. ทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถในการอ่านของนักเรียนที่แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 จับใจความ คือ สามารถบอกใจความสำคัญของเรื่องได้, บอกรายละเอียดของเรื่องได้และจัดลำดับเหตุการณ์ของเรื่องได้

2.2 ดีความ คือ สามารถบอกคำหรือข้อความที่อ่านเป็นข้อความหรือสำนวนใหม่ที่มีความหมายตรงกับความหมายเดิมได้ และสามารถคาดคะเนเหตุการณ์โดยอาศัยข้อมูลจากเรื่องที่อ่านได้

2.3 สรุปความ คือ สามารถบอกสาระสำคัญของเรื่องได้, บอกข้อคิด ข้อสรุปของเรื่องได้และสามารถตั้งชื่อเรื่องที่อ่านได้

2.4 วิเคราะห์ คือ สามารถแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นหรือเรื่องเพื่อฝันได้, บอกเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องได้, บอกความสัมพันธ์ของเหตุและผลในเรื่องได้และบอกจุดมุ่งหมายของเรื่องที่อ่านได้

2.5 ประเมินค่า คือ สามารถแสดงความคิดเห็นและตัดสินคุณค่าของเรื่องที่อ่านได้

3. บทอ่าน หมายถึง เรื่องหรือข้อความสำหรับให้นักเรียนอ่าน ซึ่งมีโครงสร้างการเขียนจำแนกเป็น 5 ประเภท คือ ประเภทบรรยาย ประเภทเปรียบเทียบ ประเภทลำดับความ ประเภทเหตุ - ผล และประเภทปัญหาและข้อแก้ไข

3.1 ประเภทบรรยาย หมายถึง ข้อเขียนที่บรรยายเกี่ยวกับหัวข้อเรื่องอย่างกว้าง ๆ เป็น การรวบรวมความคิดหลักของสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสืบเนื่องมาจากหัวข้อเรื่อง

3.2 ประเภทเปรียบเทียบ หมายถึง ข้อเขียนที่แสดงการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของสิ่งที่กล่าวถึง ซึ่งให้เห็นถึงองค์ประกอบหลักที่คล้ายคลึงหรือต่างกัน

3.3 ประเภทลำดับความ หมายถึง ข้อเขียนที่ให้รายละเอียดต่าง ๆ ที่สนับสนุนความคิดหลัก โดยจัดเรียงตามลำดับเหตุการณ์ เวลา ขั้นตอน หรือ กระบวนการ

3.4 ประเภทเหตุ-ผล หมายถึง ข้อเขียนที่มีการกล่าวถึงสาเหตุของเรื่องที่เกิดขึ้นและกล่าวถึงผลที่ตามมา

3.5 ประเภทปัญหาและข้อแก้ไข หมายถึง ข้อเขียนที่มีการกล่าวถึงปัญหา สาเหตุของปัญหา และวิธีการแก้ไข

4. แผนภาพโครงเรื่อง หมายถึง สื่อลายเส้นที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ของใจความสำคัญและรายละเอียดของบทอ่าน แผนภาพที่อาจแสดงแต่ละหน่วยด้วยรูปร่างกลมหรือสี่เหลี่ยม ภายในมีอักษรเป็นคำหรือวลีกำกับอยู่ ความสัมพันธ์ของแต่ละหน่วยจะเชื่อมโยงด้วยเครื่องหมายลูกศร

5. การทำแผนภาพโครงเรื่องที่อ่าน หมายถึง การเรียนวิชาการอ่านภาษาไทยที่เน้นให้นักเรียนเขียนแผนภาพแสดงใจความสำคัญ ตัวละคร ฉาก หรือเหตุการณ์ในบทอ่าน แล้วโยงความสัมพันธ์ของรายละเอียดต่าง ๆ เข้ากับใจความสำคัญของบทอ่านหลังจากอ่าน โดยจำแนกการสร้างแผนภาพเป็น 5 รูปแบบตามประเภทของบทอ่าน ได้แก่ แผนภาพแสดงใจความสำคัญและรายละเอียด แผนภาพแสดงการเปรียบเทียบ แผนภาพแสดงลำดับเหตุการณ์ แผนภาพแสดงเหตุ-ผล แผนภาพแสดงปัญหาและข้อแก้ไข

6. ชุดฝึก หมายถึง สื่อการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีโครงสร้างประกอบด้วยเนื้อหา ตัวอย่าง แบบฝึกหัด เฉลยคำตอบ สรุปความรู้เสริมและแบบทดสอบตามลำดับ เพื่อฝึกทักษะการอ่านภาษาไทยเพื่อความเข้าใจโดยใช้แผนภาพโครงเรื่องสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

7. ประสิทธิภาพของชุดฝึก หมายถึง ผลการใช้ชุดฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแล้วนำไปฝึกกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจนเกิดการเรียนรู้ในระดับที่น่าพอใจโดยกำหนดเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ทำแบบทดสอบประจำชุดได้ถูกต้องโดยผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง จำนวนนักเรียนที่ทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่าน เพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผ่านเกณฑ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

8. เกณฑ์ หมายถึง คะแนนที่กำหนดขึ้นจากความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ ในการสอนวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 คน ลงมติร่วมกัน ในการกำหนดความรอบรู้ในการอ่านของนักเรียน

9. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 หมายถึง แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นข้อสอบปรนัยชนิดเลือกตอบโดยมี ข้อความให้อ่านแล้วนักเรียนตอบคำถามตามประเด็นคำถามที่มาจากการวิเคราะห์จุดมุ่งหมาย มาตรฐานการอ่านของนักเรียน